

Kommunikasjon og etikk i møte med pasienter og pårørende

v/ Olga Tvedt, prest/seniorrådgiver, Kirkens Bymisjon

KIRKENS
BYMISJON

«Kommunikasjons- svikt»

- En stor prosent av konflikter i helsevesenet handler om mangelfull informasjon og svikt i kommunikasjonen.
- «Men jeg har jo informert om det mange ganger».
Muntlig – skriftlig informasjon
- Gode rammer for samtaler med pasienter/beboere og pårørende.
De fire t - ene: Tillit, trygghet, tid og tilstedeværelse.
- Hvor samtaler vi med pasienter/beboere og pårørende?
Det fysiske rommet, trygghet - kaffekoppen er viktig.

Hvem kommuniserer vi med?

Pasienter/beboere:

Multi-syke i en oppstykket spesialistverden

Mange uten språk eller med kognitiv svikt:

Hvor er jeg? Ingen har fortalt meg noen ting.

Jeg føler meg som en pakke, sendes hit og dit!

Hvorfor må jeg være her?

Er jeg syk? Skal jeg dø?

Pårørende:

I sorg: Slitne ---- sinte

Usikre på hva de skal si/gjøre...

Har lest skrekkhistorier i media...

Kommunikasjon transaksjon

- Mange skjemaer med spørsmål og svar!
Jeg spør, du svarer – og jeg tolker.
Du spør, jeg svarer – og du tolker.
- Jeg spør, du svarer. Jeg spør om jeg har forstått svaret ditt riktig. Du bekrefter eller avkrefter. --- Vi fortsetter.
- Vi samtaler med hverandre. Det tar litt lengre tid, men har stor betydning. Vi sparer mye tid på sikt om vi unngår misnøye og misforståelser.
- Formelle og uformelle samtaler.
Gripe mulighetene, de gyldne øyeblikk.
- Gjennom gode samtaler skjer det en transaksjon, overføring av et «budskap»

Etisk refleksjon

- Etisk refleksjon --- transasjonsanalyse
- Hvordan formidler jeg mitt budskap?
Ord - kroppsspråk
- Hvordan er maktbalansen mellom oss?
Er ansatte og beboere/pårørende likestilte?
- Venter jeg på svaret eller tror jeg at jeg vet svaret på forhånd?
Det snakkes ofte om eldre som en ensartet gruppe...
- Etisk refleksjon – fordi vi alltid står i fare for å undervurdere, umyndiggjøre den andre.
- Etisk refleksjon – fordi vi alltid står i fare for å ikke se helheten

SME*-modellen

Hva er de(t) etiske problem(et)?

Hva er fakta i saken?	Hvem er berørte parter og hva er deres syn?	Hvilke verdier aktualiseres?	Hvilke lover/retningslinjer aktualiseres?	Hvilke handlingsalternativer finnes?

Etiske prinsipper: Autonomi, ikke-skade, velgjørenhet, rettferdighet

SME – Senter for medisinsk etikk, UiO

NSH 18.10.19 Olga Tvedt, prest/rådgiver i Kirkens Bymisjon og leder av KEKK

Fakta

- Medisinske fakta, men langt mer enn det!
- Livshistorien:
Informasjon som hjelper oss til å utøve en helhetlig omsorg.
Bygger en bro mellom levd liv og dagen i dag.
Både ressurser og sårbarhet.
Bekrefter identitet og verdighet.
- Livshistorie, livssyn og verdier *Hva er viktig for deg?*
Livssyn = en vev av kultur, tradisjon og religion.
Tradisjoner, ritualer låner oss ord = kommunikasjon
- Kulturforskjeller – kommunikasjon
Geografiske forskjeller, bygd og by
Kjønn, alder, etnisitet...

Berørte parter og deres syn

- Pasient/beboer
Personsentrert omsorg. VIPS: Verdigrunnlag, individuell tilnærming, personens perspektiv, støttende sosialt miljø
- Pårørende
Nærmeste pårørende – de mange pårørende
Familiestruktur, familiekonflikter
Skal uttale seg på vegne av beboer/pasient, men uttaler seg ofte ut fra eget synspunkt.
- Medbeboere/medpasienter
Forholdet mellom de ene og alle de andre
Prioriteringer – ressursbruk
- Ansatte
Ulikt syn, uenighet blant de ansatte
I skvis mellom pasienter/beboere og pårørende

Verdier etiske prinsipper

Etiske grunnprinsipper:

- Autonomi
- Ikke-skade
- Velgjørenhet
- Rettferdighet

Verdier:

- Verdighet
- Tillit

(tillit, trygghet, tid, tilstedeværelse)

Lover og retningslinjer

- Pasient- og brukerrettighetsloven,
Tillitsskapende arbeid – tvang §4A
- Helsepersonell-loven:
Faglig forsvarlig og omsorgsfull hjelp
- Verdighetsgarantien/ulike forskrifter
Komme ut i frisk luft, tilpassa aktiviteter...
Samtaler om eksistensielle spørsmål (*Hvem er jeg nå?*)
Lindrende behandling og verdig død
- Faglige retningslinjer
For palliasjon - fra diagnosetidspunktet, pårørende
For personer med demens – personsentrert omsorg

Handlings- alternativer

- Ethiske dilemmaer:
Når en opplever problemer/utfordringer som det ikke fins noen god løsning på, og en må velge mellom ulike alternativer, der den en løsningen kan være like god (eller dårlig) som den andre.
- KEK – KEKK
Klinisk etikk komite i kommunehelsetjenesten, Oslo kommune, Sykehjemsetaten.
Tverrfaglig sammensatt komite av helsepersonell med opplæring i og erfaring med systematisk drøfting av etiske dilemmaer. Medlem fra SME (Senter for medisinsk etikk)
Pasienter/beboere og pårørende inviteres inn.
- Ulike handlingsalternativer
Kan åpne fastlåste posisjoner, mer helhetlig tekning
Hindrer at det skapes syndebukker
Gir større forutsigbarhet, stoppunkt fremover

God kommunikasjon og etisk refleksjon

hjelp til helhetlig omsorg.

- Fra familieomsorg til offentlig omsorg - fremmedgjøring
  - Døden
  - Demens
  - Den åndelige/eksistensielle dimensjonen - helhet
- Autonomi, brukermedvirkning – fysisk, psykisk og kognitiv svikt
  - Uavhengighet, frihet – tap, avhengighet
  - Kurativ – palliativ behandling
- Mange og sammensatte behov (psykosomatiske, psykososiale..)
  - Fysiske
  - Psykiske
  - Sosiale
  - Åndelige og eksistensielle (kulturelle)
- Et helt menneske: «total pain – total care»
- Styrke identitet, skape sammenheng i tilværelsen, gode relasjoner som motvekt til de mange tap.